

Niko Paulič

## DOLENJSKA POKRAJINA

Na jugovzhodu Slovenije, od meje SR Hrvatske pa skoraj do Ljubljane, od prelepe Kolpe na vzhodu in Save na severu se razprostira slikovita, gričevnata in prijetno zelena Dolenjska. K njej vključujemo — na vzhodu še Belo krajino, polno belih brez, vinorodnih pobočij in prijetnih, gostoljubnih ljudi.

Pretežni del te slikovite dolenjske pokrajine prekrivajo mešani gozdovi, lepo obdelana polja, pašniki, na skoro vseh osončnih gričih pa nas spremljajo ljubki vinogradi.

Šele ponikalnice, podzemske jame in nenadni močni izviri vode nas opozarjajo, da prehajamo v kraški svet. Razmeroma male razlike v nadmorski višini od 175 m do 1181 m ponujajo izredne priložnosti za dobro počutje, rekreacijo in zdravo razvedrilo.



Značilna podoba zgornjega toka Krke (Foto: S. Dokl)

Poleg Kočevskega Roga (1100 m) so na Dolenjskem največje pogorje Gorjanci, ki ločijo doljno krško dolino od Bele krajine. Najvišje se vzpenjajo v Trdinovem vrhu (1181 m), od tod proti vzhodu pa spet polagoma padajo, se prek Opatove gore (913 m) znižajo v planoto in se končajo pri Mokricah nad Savo.

Na južni strani Gorjancev se začne Bela krajina, ki je sicer kraškega značaja, a se po njenih valovitih nižinah, polnih kotanj, vije več rečic in potokov. V kolenu Kolpe pri Damlju doseže ta reka najjužnejšo točko Slovenije. Dolenjska ima srednjeevropsko podnebje z delnimi vplivi celinskega. Značilno pa je, da ima dosti sončnih dni poleti in v jeseni. Preko cele Dolenjske se vijuga slikovita in z ribami bogata reka Krka, dolga celih 110 km.

Po meji Bele krajine se vijuga Kolpa, čista in močno vodnata reka, ki izvira pod Risnjakom v Gorskem Kotaru. Pod Kostelom zaide v globok kanjon (sotesko). Iz podzemeljskih votlin (zbiralnikov) dobiva precej kraških izvirov, pri Primostku pa se

vanjo izliva belokranjska Lahinja. Mirna, čista in topla Kolpa je od vseh slovenskih voda še najbolj primerna za kopanje.

Posebnosti Dolenjske so tudi termalni vreli, ki prihajajo na dan ob velikih zemeljskih prelomnicah. Najviše ob Krki, pri Dolenjskih Toplicah, najdemo vrele, ki imajo temperaturo od 37 do 38°C. V bližini Krške doline, severnovzhodno od Otočca, leže Šmarješke Toplice, katerih voda ima temperaturo do 32°C. Najtoplejšo vodo izmed vseh dolenjskih termalnih vrelcev pa imajo Čateške Toplice (56 – 58°C).

Poleg teh termalnih vrelcev, ob katerih so zrasla v svetu že dobro poznana dolenjska zdravilišča, pa so ob prelomnici še danes neizkoriščeni termalni vreli v Bušehi vasi (26°C) pod Gorjanci, vrelci, ki prihaja na dan na desnem bregu Krke blizu Cerkelj (22°C), nadalje vrelci pri Kostanjevici in vrelci tople vode pri Družinski vasi (22°C).

Ta pas termalnih vrelcev, ki se začena na Dolenjskem, se vleče onstran Save proti vzhodu in se nadaljuje v številnih toplicah v Hrvaškem Zagorju.

Glede na geografsko lego, kot križišče važnih prometnic od južne in zapadne Evrope proti Bližnjemu vzhodu in še posebno ob poteh proti Jadranu, je Dolenjska zelo primerna za oddih na dolgem potovanju, še bolj pa za preživljanje prostih dni in dopustov. Glavna cestna transverzala, ki poteka skozi Dolenjsko, je magistralna cesta Ljubljana–Zagreb (E 94). Poleg nje je najbližja povezava od mejnega prehoda Šentilj (za celo srednjo in severno Evropo) – preko Celja, Zidanega mostu, Krškega – do Novega mesta. Od tu pa po Partizanski magistrali preko Črnomlja, Delnic na severni in srednji Jadran ali preko Rijeke (tunel pod Učko) v Istro.

Skozi Dolenjsko vodi tudi železniška proga Ljubljana – Novo mesto – Črnomelj – Metlika – Karlovac, na kateri vozijo večkrat dnevno motorni vlaki.

Izredno pestra zgodovinska obdobja so zapustila zelo pomembne in tudi turistično zanimive spomenike. Pokrajina je bila naseljena že za časa Keltov in Ilirov, pa pozneje Rimljanov, Slovanov, Francozov in Habsburžanov. Posebno zanimivi pa so za turiste spomeniki: Kostanjeviški grad z več galerijami, grad v Brežicah s Posavskim muzejem, kartuzijski samostan Pleterje pri Šentjerneju in kapiteljska cerkev v Novem mestu. Vse drugo bogastvo preteklosti pa je delno ohranjeno v najdiščih, grobiščih, gradovih, taborih in ostankih starih arhitektur.

Še posebej naj omenim tudi pomembne spomenike bližnje preteklosti in posebno iz obdobja narodnoosvobodilne vojne: Baza 20 v Rogu, partizanske bolnišnice Spodnji Hrastnik, Jelendol, centralni spomenik žrtvam vojne Suhe krajine na Cvibljju (Žužemberk) in spomenik padlim v NOB v Beli krajini na Gričku. Pretekle dobe so na Dolenjskem zapustile številne gradove in se zato dolina Krke po pravici imenuje „dolina gradov“. Ohranjeni in obnovljeni gradovi se vključujejo v turistično gostinstvo kot glavne zanimivosti nastajajočih turističnih središč. Med najbolj urejenimi naj omenim hotela „Grad Otočec“ in „Grad Mokrice“. V nekaterih drugih gradovih pa so urejeni pokrajinski muzeji, tako v Metliki Belokranjski muzej, v Brežicah Posavski muzej, v Kostanjevici Slovenski vinarski muzej, mednarodna umetniška galerija „Forma viva“ in Lamutova galerija, v gradu Podsmreka pri Višnji gori pa je Slovenski lončarski muzej.

Razen lovecev in ribičev privablja Dolenjska tudi turiste, ki si žele odpočiti v mirni naravi in zdravem, nepokvarjenem zraku. Vsem tem lahko priporočimo dolenjske gorske postojanke, tako dom na Mirni gori (1080 m), dom pri Gosposdični na Gorjancih in Polževo pri Višnji gori (590 m).

Kot gospodarski, upravni in prometni center Dolenjske je Novo mesto, ki ima sedaj že 18200 prebivalcev, tudi izhodišče za usmerjanje turističnih tokov po Dolenjski in izven nje. Tu imamo tudi poslovalnico potovalnih agencij Kompas, Globtour in Inex, ki posredujejo tudi informacije o splošni turistični ponudbi dolenjske regije.

Slikovita lega na skalnem polotoku, ki ga ovija temnozelena Krka, s starim mestnim jedrom, srednjeveškim Glavnim trgom in gotsko kapiteljsko cerkvijo, bogatim muzejem in Dolenjsko galerijo ter študijsko knjižnico ponudi Novo mesto turistu obilo zanimivih ogledov, pogledov in doživetij.

Za turiste, ki se želijo zadržati v mestu več dni, so na voljo prenočitvene zmogljivosti v hotelu Metropol (B kategorije), v hotelu Kandija (C kategorije) in penzionu „Pri vodnjaku“. Poleg navedenih hotelskih restavracij pa nudijo pestro in specialno ponudbo jedi in pijač še restavracija Breg in restavracija na Loki, Gostišče na trgu ter pizzerija na Glavnem trgu.

Dolenjska je vabljliva s svojimi izrednimi naravnimi lepotami. svojo posebno gastronomijo in prijetnimi ljudmi za vsakega gosta, ki želi sprostitve in oddiha v zeleni naravi.

## SUMMARY

Niko Paulič,

### THE LANDSCAPE OF DOLENJSKO

The landscape of Dolenjsko is one of most picturesque parts of Slovenia. In the NE it is limited by the river Sava, in the S by Kolpa and in the W by the highlands of Notranjsko. It is a very picturesque area, covered generally with shallow karst, enriched with numerous caves, sink-rivers and surface-rivers, of which Krka is the most beautiful one.

The landscape is rich in green woods, field, meadows, pasture grounds and vineyards. It is known for the hunting of game and for fishing (salmon – the king of waters).

The numerous thermal sources have enabled the development of tourism. Most known are the Health-Resorts Dolenjske Toplice (37-38°C), Čateške Toplice (56-58°C) and Šmarješke Toplice (32°C). The tourist center of Dolenjsko is Otočec.

Dolenjsko has still many other natural and historical curiosities. One must see it only once to fall in love with it.